

תנ"ך

לבתי ספר דתיים

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה:

בשאלון זה עליך לענות על ארבע שאלות סך הכול (לכל שאלה – 25 נקודות):

נושא א – הגמול (פרקי איוב ותהילים)	{	$(25 \times 4) - 100$ נקודות
נושא ב – דמויות מופת		
נושא ג – "ארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק"		
נושא ד – פרשנות רש"י ורמב"ן		
חובה לענות על <u>ארבע</u> שאלות. יש לענות לפחות על שאלה <u>אחת</u> מנושא א – הגמול (פרקי איוב).		
סך הכול – 100 נקודות		

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים.

ד. הוראות מיוחדות: קרא בעיון את הוראות הבחירה, וענה על פי ההוראות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טייטה" בראש כל עמוד המשמש טייטה.
כתיבת טייטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

עליך לענות על ארבע שאלות כדלקמן: על שאלה אחת לפחות מנושא **א** (שאלות 1-3) ועל שלוש שאלות נוספות לבחירתך מנושאים **א-ד** (שאלות 1-9). לכל שאלה – 25 נקודות.

נושא א – הגמול (פרקי איוב ותהלים) – חובה

עליך לענות לפחות על שאלה אחת מן השאלות 1-3 (לכל שאלה – 25 נקודות).

1. תהלים, מזמור ע"ג

א. (1) בפסוקים ב'–ג' ובפסוקים י"ג–י"ד משורר תהלים מתאר את הספקות הגורמים לערעור האמונה שלו בה'.

מהו הספק לפי פסוקים ב'–ג', ומהו הספק לפי פסוקים י"ג–י"ד?

(2) על פי פסוקים י"ז–כ"ח, לאחר שהגיע המשורר אל "מקדשי אל", ספקותיו מתיישבים.

הסבר כיצד מתיישב אחד מן הספקות.

(10 נקודות)

ב. עיין בפסוק א' ובפסוק כ"ח.

(1) מהו הדמיון בין דברי המשורר בשני הפסוקים, ומהו ההבדל בין דברי המשורר בשני הפסוקים?

(2) על פי תוכן המזמור, הסבר את התהליך שעבר המשורר מתחילת המזמור ועד לחתימתו.

(10 נקודות)

ג. עיין בתהלים, צ"ב, פסוקים ז'–י'.

ציין שתי נקודות דמיון בין מזמור זה ובין דברי המשורר במזמור ע"ג. בסס את תשובתך על הפסוקים.

(5 נקודות)

2. איוב, פרק ה'

א. עיין בפסוקים א'–ח'.

(1) איזו התנהגות של איוב אליפז מבקר בפסוקים א'–ב', ומה הוא מבקש לשנות בהתנהגות זו לפי פסוק ח'?

(2) "כִּי לֹא יֵצֵא מֵעֶפֶר אֶנּוֹן וּמֵאֲדָמָה לֹא יֵצֵמַח עֵמֶל" (פסוק ו').

איזו תפיסה בנוגע לייסורים שבאו על איוב אליפז מביע בדבריו אלה?

(10 נקודות)

ב. עיין בפסוקים ט'–י"ז.

בפסוק ט' אליפז מתאר את גדולת ה'. הסבר כיצד תיאור זה מחזק את הטענה שבדבריו, וכתוב מהי המסקנה

שהוא מסיק בפסוק ט"ז מתיאור זה. (10 נקודות)

ג. עיין בפסוקים י"ח–כ"ו.

על פי פסוקים אלה, אליפז אומר לאיוב דברי נחמה.

(1) צטט שלושה דברים שאליפז אומר, והסבר מהי הנחמה בהם.

(2) הסבר כיצד דברי אליפז בפסוקים אלה מתקשרים לטענתו שבפסוקים ט'–י"ז.

(5 נקודות)

3. איוב, פרק ל"ח ופרק מ'

א. עיין בפרק מ', פסוקים א'–ה'.

(1) הסבר מהי דרישת ה' מאיוב בפסוקים א'–ב'.

(2) בפסוקים ד'–ה' איוב משיב לדרישת ה'.

הסבר את תשובת איוב בפסוקים אלה.

(10 נקודות)

ב. מצודת דוד (לפסוק ה'): "אחת דְּבֵרְתִי - [...] האחת אשר דיברתי בראשית אמריי [דבריי] לקרוא תיגר על אשר

מסרת הכול ביד המערכה [חוקי הטבע השרירותיים] [...] עתה לא אשיב עוד על דברייך להחזיק מאמרי [לחזק

דבריי], כי עתה רואה אני שלא מסרת ביד המערכה, אבל הכול בידיך.

'ושְׁתִּי'ם - אבל שתי השאלות אשר שאלתי, לומר אם הכול בא בהשגחה, מדוע, אם כן, יבוא הרע על הצדיק

וטוב על הרשע, הינה אם כי עדיין לא אדע תשובה עליהם, עם כל זה לא אוסיף לשאול, כי יראתי להרהר

אחריך".

על פי מצודת דוד, הסבר מהי השאלה שאיוב קיבל עליה תשובה מה', ומה הן שתי השאלות שעליהן לא קיבל תשובה.

(10 נקודות)

ג. כתוב נקודת דמיון אחת ו**הבדל** אחד בין התשובה שקיבל איוב על שאלת הגמול בפרק ל"ח ובין תפיסת הגמולהבאה לידי ביטוי ב**תהלים**, מזמור צ"ב, פסוקים ו'–י'. (5 נקודות)

נושא ב – דמויות מופת

4. אסתר

א. (1) "הדסה היא אסתר" (פרק ב', פסוק ז').

הסבר את המשמעות של כל אחד מן השמות של אסתר, לפי פירוש שלמדת.

(2) עיין בפרק ב', פסוקים י'–ט"ז.

על פי פסוקים אלה, אסתר לא רצתה להיבחר למלכה. הבא מן הפסוקים שתי הוכחות לכך.

(10 נקודות)

ב. (1) אסתר לא רצתה ללכת אל המלך ולבקש רחמים על עמה מכמה סיבות. ציין שתיים מן הסיבות לכך.

(2) עיין בפרק ב', פסוק כ' ובפרק ד', פסוקים ט"ו–י"ז.

הסבר מהו השינוי שהתרחש באישיות של אסתר לפי פסוקים אלה.

(10 נקודות)

ג. "וכאשר אבדתי אבדתי" [פרק ד' פסוק ט"ז] - נענה מרדכי ואמר לאסתר: [...] ואת אמרת גזור תענית, שיצומו

ג' ימים? ב"ד [בניסן] - יום ששוחטין בו את הפסח, ובט"ו [בניסן] בו מועד, ובט"ז [בניסן] בו קָרַב עומר

התנופה?!

שלחה [אסתר] ואמרה לו: [...] אם אין ישראל בעולם - מה המועדות יפים? אם אין ישראל - למה תורה? מוטב

לבטל מצווה אחת, אולי ירחמו עלינו מן השמיים, אלא עמוד וגזור התענית".

(ספרי דאגדתא על אסתר - מדרש פנים אחרים (בובר) נוסח ב פרשה ד)

הסבר בלשונך את הטענה של מרדכי נגד הציוויים שקבעה אסתר, ואת תשובת אסתר על טענה זו של מרדכי.

(5 נקודות)

5. אלישע – מלכים ב, פרק ו'

- א. על פי פסוקים ט"ו-כ', אלישע פונה אל ה' שלוש פעמים.
הסבר מהו התוכן של כל אחת מן הפניות, ומהי המטרה של כל אחת מהן. (10 נקודות)
- ב. עיין בפסוקים ח'-י'.
(1) הביטוי "לא אֶחָת וְלֹא שְׁתֵּים" (פסוק י') הוא דר־משמעי.
הסבר מה הן שתי הדרכים שבהן אפשר לפרש את הביטוי, וכתוב מה אפשר ללמוד מביטוי זה על היחסים בין מלך ישראל לבין הנביא.
(2) יחס המלך לנביא משתנה לאורך הפרק. הוכח טענה זו באמצעות שתי דוגמאות, והסבר מה אפשר ללמוד על אלישע משינוי זה.
(10 נקודות)
- ג. עיין בפסוקים כ'-כ"ג.
(1) על פי מה שלמדת, מדוע חס הנביא על חיילי ארם?
(2) הסבר מהו הלקח שהנביא מלמד את מלך ישראל בפסוק כ"ב, וכתוב מה למדו מלך ארם וחייליו מכך.
(5 נקודות)

נושא ג – "ארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק"

6. מיכה, פרק ו'

א. עיין בפסוקים ד'–ה'.

(1) כתוב שני אירועים מתולדותיו של עם ישראל המוזכרים בפסוקים אלה.

(2) על פי מה שלמדת, הסבר מדוע הנביא מזכיר אירועים אלה.

(10 נקודות)

ב. עיין בפסוקים ו'–ח'.

(1) ציין את החטאים שהנביא מוכיח את העם עליהם.

(2) ציין שתי דרישות של הנביא מהעם בפסוק ח', והסבר כיצד הן מתקנות את החטאים שצינת.

(10 נקודות)

ג. עיין בפסוק ג'.

אברבנאל (לפסוק ג'): "עמי מה עשיתי לך" – והמפרשים פירשו מה הרעה אשר עשיתי לך [...]. ולי נראה לפרשו בהפך: 'מה עשיתי לך' – כמה מהחסדים והטובות עשיתי לך, על דרך 'מה רב טובך' (תהלים ל"א, כ') שירה על גודל הדבר".

הסבר את דברי הנביא 'עמי מה עשיתי לך', על פי כל אחד מן הפירושים שמביא אברבנאל.

(5 נקודות)

7. עמוס, פרק ה'

א. עיין בפסוקים י"ח–כ'.

(1) מהי תפיסת העם בנוגע ליום ה', ועל מה מתבססת תפיסה זו?

(2) עמוס מתנגד לתפיסת העם בנוגע ליום ה'. הסבר את התנגדות הנביא עמוס.

(10 נקודות)

ב. עיין בפסוקים כ"א–כ"ז.

(1) מהי התפיסה המוטעית של העם בנוגע לקורבנות?

(2) מהי נקודת הדמיון בין התפיסה המוטעית של העם בנוגע ליום ה' ובין תפיסתם המוטעית בנוגע לקורבנות?

(10 נקודות)

ג. עיין בפסוקים כ"א–כ"ז ובירמיה, פרק ז', פסוקים כ"א–כ"ג.

הסבר שתי נקודות דמיון בין תוכחת ירמיהו ובין תוכחת עמוס. (5 נקודות)

נושא ד – פרשנות רש"י ורמב"ן

8. ארון הספרים של רש"י; פשט ודרש

א. עיין בטבלה שלפניך.

מדרש בראשית רבה, פרשה ע"ו	רש"י לבראשית, פרק ל"ב, פסוק ז'
"ויירא יעקב מאד וַיֵּצֵר לוֹ" (בראשית, ל"ב, ז') - אמר ר' יהודה בר' עילאי: לא היא יראה, לא היא צרה, אלא "ויירא" שלא יהרוג, "ויצר לו" שלא ייהרג. אמר [יעקב]: אם הוא [עשן] מתגבר עליי - הורגני, ואם אני מתגבר עליו - אני הורגו. הדא הוא [זה הוא שכתוב] "ויירא" שלא יהרוג, "ויצר לו" שלא ייהרג.	"ויירא", "וַיֵּצֵר" - "ויירא" שמא ייהרג, "ויצר לו" אם יהרוג הוא את אחרים.

(1) ציין שני שינויים ששינה רש"י מן המדרש.

(2) על פי מה שלמדת, הסבר מדוע רש"י מפרש על דרך הדרש את הכתוב בבראשית, פרק ל"ב, פסוק ז'.

(10 נקודות)

ב. עיין בבראשית, פרק ל"ב, פסוק ל"א ובפירוש רש"י שלפניך.

רש"י: "וַיִּזְרַח לוֹ הַשֶּׁמֶשׁ" - לשון בני אדם הוא, כשהגענו למקום פלוני האיר לנו השחר, זהו פשוטו. ומדרש אגדה 'וַיִּזְרַח לוֹ' לצורכו, לרפאות את צליעתו. כמה שתימא [שתאמר]: 'שמש צדקה ומרפא בכנפיה' (מלאכי, ג', כ').

ואותן שעות שמיהרה לשקוע בשבילו כשיצא מבאר שבע, מיהרה לזרוח בשבילו."

מדוע רש"י מכנה את פירושו הראשון "פשוטו", ומדוע הוא מכנה את פירושו השני "מדרש"? (10 נקודות)

ג. עיין בשמות, פרק א', פסוק ה' ובפירוש רש"י שלפניך.

רש"י: "וַיֹּסֶף הָיָה בַּמִּצְרַיִם" - והלא הוא ובניו היו בכלל שְׂבָעִים. ומה בא ללמדנו, וכי לא היינו יודעים שהוא היה במצרים? אלא להודיעך צדקתו של יוסף - הוא יוסף הרועה את צאן אביו, הוא יוסף שהיה במצרים ונעשה מלך ועומד בצדקו."

(1) עיין בשמות, פרק א', פסוקים א'-ה'.

הסבר כיצד אפשר ללמוד מפסוקים אלה שיוסף אֵינוֹ כלול במניין שבעים הנפש שירדו למצרים.

(2) לדעת רש"י, יוסף כלול במניין השבעים שירדו למצרים.

על פי הפירוש שרש"י מביא, מה אפשר ללמוד מן המילים 'וַיֹּסֶף הָיָה בַּמִּצְרַיִם'?

(5 נקודות)

9. סדר ומבנה התורה

א. רמב"ן (לויקרא, ט"ז, כ"ג): "ודרך הכתובים בכל מקום להשלים העניין אשר התחיל בו, אף על פי שיש בו קצת עניין מאוחר למה שיזכיר אחר כן".

(1) על פי רמב"ן, מה הם שני העקרונות שעל פיהם אירועים נכתבים בתורה?

(2) לדעת רמב"ן, איזה משני העקרונות עדיף על פני חברו?

(10 נקודות)

ב. לפניך שלושה מקורות שרמב"ן מפרש (בבמדבר, כ"א) על פי הכלל המצוטט בסעיף א.

במדבר, פרק כ"א, פסוקים א'–ג'

יהושע, פרק י"ב, פסוקים ז'–י"ד

שופטים, פרק א', פסוקים ט"ז–י"ז

ענין בשלושת המקורות, והסבר את הקושי העולה מהם ואת יישוב הקושי לאור דברי רמב"ן.

(10 נקודות)

ג. ענין בבמדבר, פרק א', פסוק א', בבמדבר, פרק ט', פסוקים א'–ג', ובדברי רמב"ן שלפניך.

רמב"ן (לבמדבר, פרק ט', פסוק א'): "בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים בחודש הראשון – מכאן אמרו חכמים

אין מוקדם ומאוחר בתורה. וטעם האיחור הזה היה, כי כאשר בא הספר הזה הרביעי [ספר במדבר] להזכיר

המצוות שנצטוו במדבר סיני לשעתם, רצה להשלים עניין אוהל מועד ותיקונו כל ימי המדבר [פרקים א'–ח'],

והזכיר תחילה הדגלים [פרק ב'] ומקום האוהל ומעמד משרתיו ותיקון המשמרות למשאו לכל עבודת האוהל,

והזכיר קורבנות הנשיאים [פרק ז'] [...] והשלים [את העניין] קורבנותם בחנוכת המזבח [...] ואחר כך שב להזכיר

אזהרה שהזהיר אותם שלא ישכחו מצוות הפסח [פרק ט']".

על פי רמב"ן, הסבר מדוע התורה פותחת את ספר במדבר בהתרחשות שאירעה לאחר התרחשות שמתוארת

בפרק ט' של הספר.

(5 נקודות)

בהצלחה!